KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Göstergesel Yönüyle Sanatsal İmgelerin Anlamyapısal İnşası

Semantic Construction of Artistic Images with a Semiotic Aspect

Mutlu SEVEN*

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье: **Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья**

Atıf / Citation / Цитата

Seven, M. (2022). Göstergesel göstergesel yönüyle sanatsal imgelerin anlamyapısal inşası *Kesit Akademi Dergisi*, 8 (33), 477-487.

Seven, M. (2022). Semantic construction of artistic images with a semiotic aspect. *The Journal of Kesit Academy*, 8 (33), 477-487.

10.29228/kesit.66697

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 18.11.2022
Kabul/ Accepted/ Принимать: 15.12.2022
Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.12.2022

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by Intihal.net. Эта статья была проверена Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Öğr. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, Türkiye, mutluseven@atauni.edu.tr

KESİT AKADEMİ DERGİSİ
ISSN: 2149-9225
The Journal of Kesit Academy

Göstergesel Yönüyle Sanatsal İmgelerin Anlamyapısal İnşası

Semantic Construction of Artistic Images with a Semiotic Aspect

Öğr. Gör. Dr. Mutlu SEVEN[1]

Öz: Görsel yolla anlam inşa eden bir kültür nesnesi olarak sanat yapıtı, görsel birer gösterge olması yönüyle göstergebilimin inceleme alanına dahil edilmektedir. Sanat yapıtı bağlamında anlamın inşa edilmesinde kullanılan dil, alışılagelmişin dışında olması noktasında bir üstdil niteliği taşır. Sanatçı açısından biçim ve içerik yönüyle giderek öznelleşen ifade biçimleri, anlamsal boyutta çok yönlü ve daha derin göstergeleri ihtiva eder. Dil dışı göstergeler kapsamında yer alan görsel göstergeler, dilsel göstergelerden daha farklı düzeyde anlam katmanları oluşturur ve çözümleme noktasında daha öznel bir okuma edimi söz konusudur. Bu bağlamda göstergebilimi sanatsal imgeler açısından anlam üretimi sürecinde bir yöntem olarak ele almak söz konusudur. Farklı çözümleme yöntemlerinin yanı sıra sanat yapıtı üzerinden göstergelerin anlamlandırılabilmesi, göstergebilimi söz konusu alana katkı sağlayan önemli ve bilimsel bir çözümleme yöntemi kılar.
Anahtar Kelimeler: Sanat, imge, gösterge, anlam, yapı.

Abstract: As a cultural object that constructs meaning visually, the work of art is included in the field of study of semiotics in terms of being a visual indicator. The language used in the construction of meaning in the context of a work of art is a metalanguage in terms of being out of the ordinary. The forms of expression, which become increasingly subjective in terms of form and content for the artist, contain versatile and deeper indicators in the semantic dimension. Visual indicators, which are included in the non-linguistic indicators, form different levels of meaning than linguistic indicators, and there is a more subjective reading act at the point of analysis. In this context, it is possible to consider semiotics as a method in the process of meaning production in terms of artistic images. In addition to different analysis methods, the ability to make sense of the signs through the work of art makes semiotics an important and scientific analysis method that

[1] Bu çalışma yazarın sanatta yeterlik tezinden türetilmiştir. This study is derived from the author's proficiency in art thesis.

contributes to the field in question.
Keywords: Art, image, indicator, meaning, structure.

Giriş

İçinde yaşadığımız dünyada, anlam yüklü pek çok gösterge bulunmaktadır. Görsel, sözel ya da beden dili gibi söz dışı göstergeler, gündelik yaşam içerisinde iletişim amaçlı olarak sıkça kullanabilmektedir. Birtakım göstergeler ise diğer unsurlar gibi iletişim kurmak için insanlar tarafından üretilmiştir. İnsanın kültürel gelişimi ile birlikte düşünce dünyasına ait birikimleri de bu göstergeler vasıtasıyla gerçekleşir. Bu açıdan bakıldığında, anlamlandırma açısından bütün insanlar, göstergelerle iç içedir. Bu göstergelerin doğru algılanabilmesi ve anlamlandırılabilmesi için öncelikli olarak eğitime, deneyime ve toplumsallaşmaya gereksinim duyulur. Kimi göstergeler bu toplumsallaşmaya dayalı uzlaşımlarla anlam kazanır. Yapay gösterge olarak nitelendirilen dilsel göstergeler bunun en çarpıcı örneğini teşkil eder.

Dilbilim teriminden üretilen göstergebilim kavramı, temel olarak göstergeleri inceleyen bilim dalı olarak nitelendirilmektedir. Göstergeleri iletişim bağlamında ele alan etkinlik olarak da tanımlanana göstergebilim, Fransızcada semiotique (semiyotik) ya da semiologie (semiyoloji) terimi ile ifade edilmektedir. Göstergebilim; trafik işaretleri, jestler, semboller vb. gibi doğrudan çözüme uğrayan, anlamlı ve yalın dizgeleri bilimsel metotla inceler. Buna karşın doğrudan çözümlenemeyen daha karmaşık iletişim dizgelerinden oluşan yapılar da söz konusudur. Farklı anlam katmanlarından oluşan yanlamlara sahip göstergeler, doğrudan çözüme uğramazlar. Bu bağlamda edebi ve sanatsal yapılar, oluşum sürecindeki öznel yorumlar nedeniyle anlamlandırma göstergebilimi ile çözümlenir.

Kendi görsel imgelerini var eden sanat yapıtları, anlamlandırma boyutunda daha spesifik bir süreci ihtiva eder. Farklı temsil biçimlerine alan oluşturan sanatsal üretimler, dış gerçeklikten düşsel yapılara kadar çok geniş bir yelpazede imgeyi kullanır. Bu sanatsal imgelerin içerdiği yananlamlar duygu, düşünce ve kültürel birikimlerin etkileşimlerini yansıtır. Anlamın inşa edilmesi sürecinde farklılıklar bu yananlamlardan ortaya çıkar. Sanat yapıtları gibi çoklu anlam katmanlarına sahip görsel iletişim dizgeleri, kültüre özgü nitelikleri öne çıkarmaktadır. Bireyselden toplumsala, yerelden evrensele kadar çok fazla sayıda kültürel aktarım söz konusudur. Söylemin üstdilini temsil eden sanat yapıtı, subjektif yorumlar bağlamında çoklu okumaya imkan sağlar. Buradaki en önemli husus daha kapsayıcı ve daha belirleyici bir metotla çözümleme yapmaktır. Bu doğrultuda görsel göstergelere ilişkin belirlenen anlamlandırma yöntemi, sanatsal imgelerin çözümlenmesinde de kullanılan bir yöntem olarak kabul görmektedir.

Sanat gerçekliği kendi diliyle aktarırken, gerçekliğe dair unsurları sanatsal bir

imge içerisinde dönüşüme uğratır. Bu açıdan sanatsal imge, nesnenin birebir kopyası değildir. Farklı ifade biçimleri ile gerçekliği dış bağlamından koparark daha özgün, daha derin biçimsel ve anlamsal yapılar inşa eder. Bu imgelerin anlamlandırılması, salt ikonografik bir çözümleme yerine daha bilimsel bir dille de gerçekleştirilebilir. Özellikle dil dışı göstergeler açısından bakıldığında, göstergebilimin ulaştığı bilimsel yetkinlik bu alandaki boşluğu doldurabilecek düzeydedir.

Gösterge ve Anlamyapısal Çözümleme

Göstergebilim, diller, düzgüler, belirtkeler, vb. gibi göstergesel dizgeleri araştıran bir bilim dalıdır. Bilhassa dil, bu dizgelerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Guiraud, 1994: 17). Daha açık bir ifadeyle göstergebilim, içeriğin biçimsel yapısına yönelik bir etkinlik alanıdır. Bu bağlamda göstergebilim kuramı her zaman gelişime açık ve bilimsel tasarı aşamalarını kapsayan bir üstdildir. Göstergebilim, etrafımızdaki dizgelerin varoluş nedenlerini ve biçimlerini inceler. Aynı zamanda bu dizgelerin, yaşamımızdaki problemlerin çözümüne ilişkin ortaya koyduğu çözümleme yöntemlerini belirler. Göstergebilim, etrafımızda yer alan tüm göstergeleri ve dizgeleri araştırır (Erkman-Akerson, 2016: 16).

Gösterge kavramı eski Türkçe sözlükte şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bir aygıtın işlemesiyle ilgili olarak kimi ölçümlerin sonucunu kendiliğinden gösteren araç" (Erkman-Akerson, 2016: 19). Bu tanımlama somut bir nesneyi ifade eder. Örneğin, yapılan ölçümlerin sunucunu gösteren çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Sıcaklık veya hız gibi değerleri gösteren birtakım göstergeler mevcuttur. Gösterge, genel olarak, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanır. Bu açıdan, sözcükler, simgeler, işaretler, vb. gösterge olarak kabul edilir (Rifat, 2009: 11).

İnsanı kuşatan anlam evreni, duyularla algılama ve kavrama açısından karmaşık yapılarla doludur. Anlamlandırma açısından yalnızca duyumsama yeterli değildir. Duyularla algılama aşamasından hemen sonra zihinsel algılama süreci başlar. Zihinde oluşan kavram ya da kavramların karşılığı olmadığı takdirde çözümleme gerçekleşmez. Bunun için algılanan şeylerin önceden deneyimlenmiş olması gerekir. Anlamı inşa eden yapıların oluşturduğu dizgeler yani tüm anlamlı yapılar çözümlenmeye gereksinim duyar.

Anlamlandırma edimi bir okuma sürecidir. Görünenin ötesindekini görebilmek, alt mesajları okuyabilmek, kavram okur-yazarlığını zorunlu kılar. Kavramlar arasındaki farkın bulanıklaştığı günümüzde çok anlamlılığı çözebilmek ve yeniden yorumlayabilmek için göstergeleri doğru okuyabilmek gerekir.

Yaşadığımız dünyada insanların etrafı, anlam yüklü göstergelerle kuşatılmış durumdadır. Görüntüsel, sözel ya da beden dili gibi söz dışı gösterge türleri, gündelik

OPEN ACCESS creative commons COPE

yaşam içerisinde iletişim amaçlı olarak sıkça kullanılmaktadır. Kimi göstergeler ise diğer unsurlar gibi iletişim kurmak için insanlar tarafından üretilmiştir.

İnsanın kültürel gelişimine paralel olarak düşünce dünyasına ait birikimleri de bu göstergeler vasıtasıyla gerçekleşir. Bu açıdan bakıldığında, anlamlandırma açısından insanlar, göstergelerle iç içe yaşar. Bu göstergelerin doğru bir biçimde ortaya koyulabilmesi, duyularla algılanabilmesi ve zihinde anlamlandırılabilmesi için öncelikli olarak eğitime, deneyime ve toplumsallaşmaya ihtiyaç duyulur (Günay ve Parsa, 2012: 12). Bütün bu süreçler ise kültür kavramını işaret eder.

Yerelden evrensele doğru uzanan kültürel olgular insan yaşamındaki anlamlandırma süreçlerinde önemli rol oynar. Etkileşime dair yaşam, olgu ve olaylar, kültüre bağlanarak toplumsal hayatın bir parçasını oluşturur. Tüm bu süreçler, diğer tüm yaşam dizgeleri gibi anlamlandırmaya tabi tutulur.

Sanat Yapıtı Bağlamında İmgeleri Anlamlandırma Süreci

Türk Dil Kurumu'na ait güncel sözlükte imge; "zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca; "genel görünüş, izlenim, imaj" şeklinde de tanımlamalar yapılmaktadır (TDK, 2019). İmge, zihinsel bir tasarımdır ve zamanla ya da nesneyle sınırlı değildir. Hiçbir zaman var olmayacak bir nesneye ilişkin bir bilinç durumu da söz konusu olabilir.

İmgeler, dış dünya izlenimleri ve gerçekte var olmayan olgu ya da şeylere ilişkin insan bilincinde meydana gelen yeni duyumsamalar ve düşüncelerden oluşmaktadır. Zihinde oluşturulan bu imgeler, salt bir dil ve çözümleme unsuru olmayıp, aynı zamanda bir sorgulama alanı yaratır.

Sanat alanında imgeler önemli ve çok geniş bir yer tutar. Herhangi bir yapıt anlamlandırılırken, alımlayıcı açısından imgelem gücünün ve art alan bilgisinin rolü büyüktür. Yapıtı üreten açısından kodlara ve uzlaşımlara aykırı bir şekilde oluşturma ihtimali yanı sıra alımlayıcının da bunları anlamlandırması istenilen düzeyde gerçekleşmeyebilir. Anlamın çok yönlü olması da yine bu düzeyi doğrudan etkilemektedir (Karahan, 2010: 78).

İmge; gerçek dünyadaki bir nesneyi örneksemeye dayalı olarak yansıtan biçimlerin oluşturduğu bir gösterge türüdür. İmge, gerçek nesneyi daha güzel ve daha etkili bir biçimde yansıtarak gerçeği yeniden oluşturur (Günay ve Parsa, 2012: 19).

Amerikalı araştırmacı W. J. Thomas Mitchell imgenin farklı alanları kapsayacak bir değerlendirmesini ve sınıflandırmasını yapar (Parsa, 2004: 62).

Tablo1: İmge Çeşitleri

Çizimsel İmge	Optik İmge	Algısal İmge	Zihinsel İmge	Sözlü İmge
Resimler	Aynalar	Duyu bilgileri	Rüyalar	Eğretilemeler
Heykeller	Yansıtımalar	Cinsiyet bilgileri	Anılar	Betimlemeler
Tasarımlar		Dış görünüşler	Fikirler	
			Düşsel fikirler	

Burada çizimsel imgeler sanat tarihi, mimarlık, heykel ve diğer tasarım alanlarını kapsar. Özellikle güzel sanatlar alanında imge kelimesi sıkça kullanılmaktadır.

İşaret anlamındaki "im" sözcüğünden türeyen imge; bir uyaranla veya uyaran olmaksızın, zihinde beliren nesne, olay ya da imaj anlamını taşır. Algılar zihinde birleşerek kavramları meydana getirir. İmge duyularla algılanan gerçekliğin bir benzerini zihinde oluşturur. İç veya dış gerçekliğin işaretçisi olan imge, aslının zihinsel yansıması ve duyumsal işaretçisidir (Bayav, 2009: 107-108).

Sanat yapıtlarında yer alan imgeler göndergesini doğrudan yansıtmayan, yoruma dayalı ve çağrışımları yoğun olan imgelerdir. Sanat yapıtında yer alan imgenin kendisi bir iletiye dönüşür (Günay ve Parsa, 2012: 21).

Sanat yapıtında yer alan göstergeler açık birer dizge olarak yeni anlamlandırma biçimleri oluşturur. Estetik ve iletişimsel değeri olan sanatsal biçim; imgesel açıdan bir gösterge modeli olması yanında, somut bir yapılanma ve kendine münhasır bir dil özelliği taşır. İmge, gerçekliğe ilişkin izlenimlerin ya da olguların, insan zihninde dönüşerek oluşturduğu düşünsel ve duyusal yansımalarıdır. Resimde anlamlı bir yapı oluşturma sürecinde imgelem gücünün ve birikimlerin rolü büyüktür. Gerçeğe dair imge ve biçimlerin aktarılması yanı sıra sanatçı gerçeklik öğelerini mantığa dayalı olmadan da bir araya getirilebilir. Dış gerçekliğin yansıması olan imgeler insan bilincinin de örneklerini oluşturur. Bazen fantezi, rüya veya mitler, gerçekliğe imgeler yoluyla eklemlenebilmektedir (Leppert, 2017: 16). Bu bağlamda imgeler bilinç veya bilinçaltının görsel dönüşümleri olarak farklı biçimsel yapılarda (sinema, televizyon, resim vs. gibi) tezahür edebilir.

İmgede yer alan birimler tek tek değil, bir bütün olarak (imge bütünlüğü) bağlam içerisinde anlam oluşturur. İmgelerin ayırt edici özellikleri; çizgi, yön ve boyut gibi somut nitelikleriyle belirlenir. Ancak bu durum dildeki sözcükler gibi kesin çizgiler oluşturmasa bile bütüncül olarak bakıldığında fark ortaya çıkar. İmgeler, dizisel boyutuyla yer değiştirebilir.

İmgeler birer göstergedir. İmgeler, tümce ötesi birimler olarak görüntüsel ve yoğrumsal göstergeleri kapsar. Bir imge içerisinde; belirti, görsel gösterge ya da simge kullanılabilir. İmgeler, temsil yoluyla gerçek dünyadaki nesnelerden yola çıkarak anlamı inşa eder. Bu süreçte nesneyi daha estetik ve daha duyarlı bir biçimde yeniden

OPEN ACCESS creative commons COPE

oluşturur. Temsil edilen nesne; bir durum, bir olgu ya da bir kavram olabilir. Ayrıca temsile dayalı benzerlik, farklı şekillerde oluşturulabilir. Belli bir seçme işlemine ve yoruma tabi tutulabilir. Uzlaşımsal olarak her imge bir bütünü ifade eder.

İmge ve üretme kavramları arasında yer alan en önemli kavram imgelemdir. İmge ve kavramlar arasında farklı ilişkiler kurma yetisi, yeni kavramlar ve yeni düşünceler üretme becerisi imgelem olarak ifade edilir. Tüm insanlarda var olan bir yeti olmasının yanı sıra daha üst düzeydeki yetiler "yaratıcı imgelem" olarak kabul edilir. Bu noktada; bilim insanları bu farklı ilişkileri ispatlamaya, sanatçılar ise görselleştirmeye yönelik bir tavır sergiler (Işıldak, 2008: 66).

İmgeler geçmişten bugüne dek insanoğlunun bütün yaşamı boyunca var olmuştur. İmgeler aracılığıyla düşünüp, imgeler vasıtasıyla yaşamını şekillendirmiştir. Bu imgeler insanlık tarihinin her döneminde, farklı anlatım dilleriyle ifade edilmiştir.

Sanatsal üretim, kavramlardan yola çıkarak farklı imgeler oluşturma sürecidir. Dönemsel olarak bir imgenin ifade ediliş biçimi, ait olduğu dönemin temsil kuralarıyla belirlenmektedir. Bu temsil biçimleri doğrultusunda; çizgi, renk, ışık, kompozisyon vb. plastik unsurların belirlenmesinde etkin rol üstlenir. Her toplum kendi sanat anlayışını, her sanatçı ise o topluma ait kültür imgelerini oluşturur. Sonuç itibariyle sanat yapıtları birer imgedir ve her yapıt, sanatsal duyarlılığın dış yansımasını kendi üzerinde somutlaştırır.

Tarihteki ilkel imge örneklerini, mağara duvarları üzerine yapılan resimler oluşturur. Genellikle büyü amaçlı olarak çizilmiştir. Sümerler, genellikle piktogram ve ideogram olarak nitelendirilen imgeleri kullanmışlardır. Antik dönemde mitlerin ve söylencelerin egemenliği söz konusudur. Sözlü dilin ifade yöntemleriyle anlam inşa edilmiştir. Yunan sanatında görülen imgeler ise gerçeğe yöneliktir. Helenistik döneme ait imgeler, izleyiciyi etkilemeye yöneliktir. Bizans döneminde imgeler güçlü etkiye sahiptir. Orta Çağ'a bakıldığında yazının ifade gücü egemendir. Orta Çağ'da imgeler dini öğretileri yansıtmaktadır. Rönesans döneminde ise perspektif kullanılarak gerçeğin yanılsaması oluşturulmuştur (Bayav, 2009: 111).

Aydınlanma Dönemi'nde edebi anlatım zenginliği ve matbaanın icadı, yazılı dilin ifade biçimlerini ve yayılım alanlarını genişletmiştir. Bilim ve teknolojideki yeniliklerle birlikte, farklı anlatım olanakları insanlığın hizmetine sunulmuştur. Fotoğraf makinası ile görüntünün kaydedilebilmesinin ardından, sinema ve televizyon sayesinde hareketli görüntülerin kaydedilebilme imkânı, görsel kültürün de gelişimine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde oluşturulan imgeler, tanrısal ışığı sembolize etmektedir.

Empresyonizmde, ışığın farklı zaman dilimlerindeki etkilerinden dolayı doğanın anlık görüntüleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Görsel algıya dayalı olarak; ışığa ve renge ilişkin duyumsamalar, resmin odak noktasıdır. Soyut sanatta gerçekliğe ilişkin

veriler sanatçının öznel yorumlarıyla betimlenmiştir. İmgeler çağrışımsaldır ve bu bağlamda uzlaşımdan uzaktır. Expresyonizm ve Sürrealizm'de iç dünyaya doğru bir yöneliş söz konusudur. Hayal gücünü yansıtan imgelere yer verilir (Bayav, 2009: 111).

Pop Sanat'a bakıldığında, dönemin popüler imgeleri (tüketim nesneleri, film ve reklam yıldızları, çizgi film ve roman kahramanları gibi) tuvale yansıtılmıştır. Sanatın biricikliği yadsınarak, sanata ilişkin yerleşik değerler alt üst edilmiştir. Kavramsal yapıtlarda ise klasik imgelemin yerine, imge ve söz birliğine dayalı işler üretilmiştir. Postmodernizm ile birlikte biçimsel anlamda yepyeni bir sanat anlayışını ortaya koyan süreç başlamıştır. Sanatsal açıdan yeni ve çok farklı uygulamalar, sınırsız sayıda denemeler, resimdeki naif anlayışı ortadan kaldırmıştır. Her şey potansiyel olarak birer sanat imgesine dönüşmüştür. Sanat yapıtı bu süreçte, estetik ve ticari bir metaya dönüştürülmüştür.

Günümüzde ise, artık görüntülerin sayısal ortama aktarımı, çeşitli programlar kullanılarak üzerinde değişiklik yapılabilmesi, sınırsız imge üretim olanakları, kitle iletişimi açısından geniş olanaklar sunmuş ve zaman kazandırmıştır. Bu durum ise toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan birçok değişime neden olmuştur.

Mekanik, dijital ya da manuel olarak üretilen bütün imgeler anlam yüklüdür. Mağara resimlerinden günümüze dek oluşturulan bütün imgeler insan duygu ve düşüncesinin birer yansımasıdır. "Yaklaşık 5000 yıl önce Sümerler piktogram ve ideogram adı verilen 2000 farklı imgeyi kullandılar. Temsil ettikleri nesnelerine benzeyen ikonlara 'piktogram', soyut fikirlere ise 'ideogram' adını verdiler. Bu anlamda insanoğlu için kendini görsel mesajlarla, imgelerle dışa vurmak geçmişten günümüze daima doğal gelmiştir" (Çeken ve Aypek-Arslan, 2016: 510). Bu bağlamda, imgeler toplumsal hafızayı oluşturan görsel kültürün de en önemli gösterge taşıyıcısı ve yapıtaşlarından birisidir.

Yaşadığımız çağ, öncekilerin aksine pek çok farklı adla nitelendirilmektedir. Teknoloji çağı, bilgi ve iletişim çağı, dijital çağ vb. gibi. Çağdaş dünya, her şeyin hızlı tüketimine odaklı bir hal almıştır. Bu bağlamda yaşadığımız dönem, tüketim çağı olarak da adlandırılmaktadır. Bu duruma paralel olarak görsel kültüre ilişkin unsurların da yoğun tüketimi söz konusudur. Görsel kültür dönemi içerisinde disiplinler arası bir yaklaşım kendiliğinden gelişmiştir. Görsel deneyimlerin kültürel ve sosyal incelemesi, görsel kültür alanı içerisinde yer alır. Görme ve yorumlama biçimleri çeşitli yönleriyle ele alınır. İmgeler vasıtasıyla oluşan görsel kültür, görsel göstergebilimin de araştırma alanını oluşturur.

Sanat ve tasarım üzerine çalışmaları bulunan Malcolm Barnard, görsel deneyimler sayesinde görsel kültürün tanımlanıp, kavramsal yönünün ortaya koyulabileceğini vurgulamıştır (Parsa, 2004: 227). Kültürel alan, alt kültürden üst kültüre kadar

OPEN ACCESS creative commons COPE

geniş bir yelpaze oluşturur. Görsel alan ise görmeye ilişkin her şeyi kapsar. Ancak güzel sanatlar içerisinde yer alan resim, imgeleri bağlamında tikel bir alan oluşturur.

Görsel kültür; trafik işaretleri, moda, tekstil, mimari tasarım, reklam ürünleri, sinema, televizyon, internet, gazete, dergi, bilgisayar uygulamaları vb. gibi tüm yaşam alanlarını kapsar ve bu alanları şekillendirir. Bu bakımdan görsel imgeler çok şeyi ifade edebilir ve her birey kendi anladığı biçimde yorumlayabilir. Anlamlandırma, aktif bir iletişim sürecini ihtiva eder. Yazı ve imgeden oluşan bütün göstergeler okuma sürecinin kaynağıdır. Okuma eylemi ise anlamın yeniden inşasıdır. İmgeler temsil ettikleri gerçeklikten (orijinalinden) daha fazla dikkat çeker. Farklı yüzeylerden yansıyan imgeler, kullanılan malzeme ve estetik anlayış sayesinde, okuyucusuna daha ideal bir dünya oluşturmayı amaçlar.

Görsel kültüre ilişkin unsurların çözümlenmesi ya da anlamlandırılması noktasında görsel okur-yazarlığın bu dönemde yadsınamaz bir gerçek olduğu kabul edilmektedir. Anlama dair bu denli yoğun bir alanı kapsayan göstergebilim, karmaşayı engelleme açısından bu kod ve dizgelerin çözümlenmesi yönüyle, bilimsel bir dile olan gereksinimi karşılamaktadır. Sınıflandırma ve çözümleme noktasında göstergebilimin varlığı büyük önem taşır.

Soyut ya da somut varlıklarla birlikte olgu ve olaylar, insanlar için ortak uyaranlar kümesini oluşturur. Bu durum onlara ait niteliklerin anlamlandırılmasında genel bir duyumsama ve algılama biçimi meydana getirir. Böylece kavrama sürecinin tüm insanlarda ortak bir imgeye dönüştürülmesini mümkün kılar (Karadüz, 2004: 51).

Yazınsal bir metinde bulunan ifadelerin yanı sıra grafik ya da resim gibi görsel unsurlardan çıkarılan anlam, insan belleğinde kodlanmaktadır. Bu öğelerde yer alan göstergeler, hatırlama ve öğrenme sürecinde uyarıcı işlevi görürler.

Görsel okur-yazarlık noktasında, dil dışı göstergelere ait göndergelerin algılanması açısından duyular oldukça önemli rol oynar. Özellikle görmeye ilişkin algılamanın, etki düzeyi bakımından önemli ölçüde baskınlığı söz konusudur. Bu noktada, bakma ve görme eylemleri arasında, derinliğe ve yetkinliğe dayalı bir fark vardır. Bakma fiili gelişigüzel ve anlıksal bir edimdir. Görme edimi ise; bilinçli olmayı, anlamlandırmayı ve dikkati gerektirir. Bakma eylemi daha önce gerçekleşir. Anlamlandırma sürecinin de ilk adımını oluşturur. Maddesel dünyanın pek çok göstergeyle kuşatılmış olduğu düşünülürse, herkesin aynı şeyi görmesi söz konusu değildir. Üst düzey bir anlamlandırma için mutlaka uzmanlık gerekir. Bu bağlamda göstergebilimci sadece bakmaz, aynı zamanda gösterenin işaret ettiği şeyi bilimsel olarak da ele alır. Özellikle karmaşık dizgelerden oluşan (sanat eserleri vb. gibi) yapılar, derin anlamlar taşıdığından dolayı çözümleme noktasında yetkinlik gerektirir. Bu yönüyle, göstergebilimin varoluşsal temel amacı bir kez daha vurgulanmış olur.

Sonuç

İnsanlar tarafından üretilen ve üst/kültürel yapıyı oluşturan sanat yapıtları, içerisinde yoğun anlamlar barındıran imgelerle alımlayıcısına farklı mesajlar iletir. Bu anlam yüklü mesajların içerdiği kodların çözümlenmesi için anlamlandırma göstergebilimi etkin bir yöntem olarak ele alınır. Sanat imgesi bağlamında, görsel göstergelerin çözümlenmesinde kültürel kodlar üzerinden imgelere yüklenen anlamların belirlenmesi için art alan bilgisine ve üretime kaynaklık eden unsurlar hakkında ön bir bilgiye ihtiyaç vardır. Bu bilgiler doğrultusunda, imgeler üzerinden alımlayıcıya aktarılmak istenilen mesajlar daha doğru ve kapsamlı bir biçimde belirlenir.

Sonuç olarak dilbilime dayalı olarak gelişen göstergebilimin, sınırlarını genişleterek görsel göstergelerle birlikte bütün anlamlı yapıları kapsadığı görülmektedir. Modern göstergebilimle birlikte, dil dışı göstergelere ilişkin yoğun bir araştırma söz konusudur. Bu çalışmalar sonucunda göstergebilimin, anlamın inşa edilmesi yönünde daha bilimsel ve kapsayıcı bir çözümleme yöntemi sunduğu anlaşılmaktadır. İmge bağlamında anlamın inşa edilmesi noktasında da göstergelere dayalı çözümlemenin daha kapsamlı ve etkin ve bir yöntem olduğu ifade edilebilir.

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları:

Etik Kurul Belgesi:	Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.
Çıkar Çatışması Beyanı:	Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazar/ların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.
Finansal Destek:	Bu çalışmanın araştırma ve yazım aşamasında herhangi kişi/kurum veya kuruluşlar tarafından finansal destek alınmadığı bildirilmiştir.
Destek ve Teşekkür Beyanı:	
Çifte Kör Hakem Değerlendirmesi:	Dış-bağımsız

The following statements are made in the framework of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval:	Ethics committee approval is not required for this article.
Declaration of Conflicting Interests:	No conflicts of interest were reported for this article.
Financial Support:	It has been reported that this study did not receive financial support from any person/institution or organization during the research and writing phase.
Statement of Support and Acknowledgment:	
Double-Blind Peer Review:	External-independent

KAYNAKÇA

Bayav, D. (2009). Resim sanatında ve sanat eğitiminde imge. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(2), 105-122. https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30226/326375

Çeken, B. ve Aypek-Arslan, A. (2016). İmgelerin göstergebilimsel çözümlenmesi 'film afiş örneği'. *Bayburt Eğt. Faklt. Dergisi,* 11(2), 507-517. https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/28762/307856

Erkman-Akerson, F. (2016). *Göstergebilime giriş*. Bilge Kültür Sanat.

Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim* (Çev. Mehmet Yalçın) (2. baskı). İmge Kitabevi Yayınları.

Günay, V.D. ve Parsa, A.F. (2012). *Görsel göstergebilim. İmgenin anlamlandırılması.* Es Yayınları.

Işıldak, R.S. (2008). Yaratmada ilk adım: İmge ve imgelem. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED),* 2(1), 64-69. https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirnef/issue/3366/46485

Karadüz, E. (2004). Anlam ve kavram ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 3(1), 51-57. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2813/37830

Karahan, Ç. (2010). Dil dışı gösterge olarak sanat/resim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 3(1), 75-83. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2813/37833

Leppert, R. (2017). *Sanatta anlamın görüntüsü, imgelerin toplumsal işlevi* (Çev.: İsmail Türkmen) (3. baskı). Ayrıntı Yayınları.

Parsa, A.F. (2004). *Medyada yeni yaklaşımlar-İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi.* Eğitim Kitabevi Yayınları. s. 215-232.

Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si* (3. baskı). Say Yayınları.

TDK. (2019). İmge. https://sozluk.gov.tr/?kelime=